

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Theses Theologicae Quibus exhibentur quaedam
Observationes circa aliquot Propositiones De Furto,
Compensatione Occulta, & Restitutione, Inter LXV. A SS.
Domino Nostro Innocentio XI. Condemnatas**

Huygens, Gommarus

Lovanii, [1684?]

Conclusio Secunda. Occasione Propositionis 37. ostenduntur scandalum & perniciēs doctrinæ de licita compensatione occulta, ejusdem doctrinæ extensio ad omnis generis contractus, varia istius ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-40553

santes, ab iisdem Theologis sive per principium directum, ut vocant, sive per reflexum de generali usu probabilium, sive partim per directum, partim per reflexum teneantur, colligat hinc lector quale chaos protulerint Theologi laxiores. Vis adhuc aliud chaos ejusdem rationis in Theologia laxiori? potestatem dat cuilibet surripiendi alienum in gravi, ut vocat, necessitate, & cuilibet indulget ut hominem occidat *pro uno aureo*, imo si probro alicui verteretur nisi rem furi extorqueat etiam *pro pomo*, nulla ut apparet, habita ratione, an qui surripit sit in necessitate etiam gravi. Tertium chaos exhibet ista Theologia, dum non solum in diversis materiis, sed etiam in eadem imo super una eademque sententia, rigidam se ostendat, cum reverà sit laxissima; quod etsi multis exemplis probari posset, sufficiet unicum famosum admodum: non datur, inquiunt, etiam laxissimi Theologi in venereis materia levis, & tamen iidem illi per principium suum reflexum stabilierunt quidquid in ista materia protrudit laxissimus quilibet, ut ex.g. quidquid *Guimenaeus Amadaeus*. Merito proinde Theologos istos dicis etiam intradenda doctrina de materia venerea esse laxissimos, nec refert quod dicant in illa non dari materiam levem, istud enim habendum est tamquam si nihil dicerent; quia cum per principium suum reflexum licita censuerint quaecumque tenuit *Guimenaeus Amadaeus*, & quicumque alius per opiniones, quae hoc nostro saeculo probabiles vocari coeperunt, sententiam istam de materia levi omnino destruxerunt: quare multum falleris, si econtra putes, quod per sententiam de materia levi in venereis destruxerint dictas opiniones in ista materia laxissimas. Etenim sicut insistendo sapius culpato principio de usu probabilium, autoritas unius Scriptoris ex istis quos pios & doctos vocant, dum hic docet aliquid licitum esse, sufficit adversus millenos id negantes; ita quoque iisdem principiis rursus inhaerendo, etsi milleni negarent dari materiam levem in venereis & similiter negarent hæc illave absurda in venereis à peccato posse excusari, ex quo tamen suam doctrinam coepit tradere *Guimenaeus Amadaeus* laxioribus istis Theologis suffecit hujus Autoritas non minus ad securitatem in praxi, quam ad probabilitatem in speculatione; idque in iis omnibus, quæ ille ausus fuit velut in praxi licita in materia venerea tradere: quia *Guimenaeus Amadaeus* proculdubio doctum & probum habuerunt, saltem priusquam esset à Sede Apostolica cum tanta solemnitate condemnatus, an jam adhuc talem æstiment ignoro, scio equidem me fuisse culpatum eo quod authorem istum post condemnationem culpaverim; etsi solum in epistola quadam fan il'ari.

CONCLUSIO SECUNDA.

Occasione Propositionis 37. ostenduntur scandalum & perniciēs doctrinæ de licita compensatione occulta, ejusdem doctrinæ extensio ad omnis generis contractus, varia istius compensationis incommoda & turbationes, quæ indè in republicâ nascentur.

§. I.

Propositio 37. est scandalosa & in praxi pernicioſa.

Propositio 37. ita sonat: *Famuli & Famula domestica possunt oculis Heris suis surripere ad compensandam operam suam quam majorem judicant salario quod recipiunt.* Hæc Propositio rursus est scandalosa & in praxi pernicioſa: nam famulos & ancillas, adeoque homines ad officium judicis communiter ineptissimos, judices constituit iterum in propria causa, in æstimandis scilicet suis operis & taxando salario eis debito: id est, in materia quæ istius generis est, ut nulla magis soleat famulos & ancillas, utpotè cupiditate lucri & æstimatione operarum suarum præventos, in errorem sibi faventem inducere: qui error cum

non

non magis quam quicumque alius, saltem in causa voluntarius excuset, dubitare non licet quin sit inexcusabilis, nisi forte cum Calestio & Abaelardo hæreticum illud defendere velis: non dantur peccata ignorantiae. Dicendum ergo, quod doctrina Propositionis 37. famulis & ancillis sit in perniciem animarum illorum, adeoque ut pronuntiavit Pontifex scandalosa & in praxi perniciofa. Facile est ex his colligere, quod dicta doctrina famulis & ancillis potestatem det ut officium suscipiant ac in illo usque ad mortem permaneant, quod tamen, ut ex jam dictis constat, illis est proxima & urgentissima occasio peccandi. Secundò hinc colliges, quod ejusmodi doctrina tot exemplaribus librorum per orbem catholicum evulgata, toties atque à tam multis Theologiam profitentibus per principium saltem reflexum probata & confirmata, sæpissimè quoque ab animarum directoribus famulis ac ancillis instillata fuerit. Tertio hinc statue, an vel verosimile sit quod paucis solum famulis & ancillis doctrina illa fuerit in animarum ruinam & damnationem æternam & an non potius judicandum, quod ingenti prorsus & maximo numero fuerit hoc titulo scandalosa & in praxi perniciofa: quod facilius tibi persuadebis, si cogites quam sit difficile famulos & ancillas occultâ compensatione jam usos, ad malè ablatorum restitutionem reducere: præcipuè dum per tot Theologorum principia sive directâ sive reflexa docentur, non solum sic ablata non restituere, sed etiam si necdum sat compensatum sit, alia denuò ad compensationis complementum auferre.

§. 2.

Scandalum & perniciēs propositionibus 37. insicūt contrahentes quacumque specie contractūs, si in famulis & ancillis locum habeat.

Scandalum & perniciēs Propositionis 37. non ad solos famulos & ancillas, sed per viam paritatis rationis ut vocant etiam ad agrorum & rerum quarumcumque conductores pervenit: Etenim si famulis & ancillis liceat dicta compensatio, dum operam suam majorem judicant salario quod recipiunt, cur non licebit rerum quarumcumque conductoribus occultè surripere quantum sufficit ad compensandum excessum quo pretium à se solvendum judicant excedere usum rei conductæ. Nec verosimile est quod ad solos famulos ancillas ac rerum quarumcumque conductores hæc lues pervenerit: sed quod etiam ad contrahentes quocumq; alio genere contractūs, dum scilicet à se datum majus judicant accepto: quibus semel concessis omnium contractuum genera compensationibus occultis erunt obnoxia, & ubi compensationibus locus est, uni contrahentium qui nimirum illis utitur, scandalosa, alteri à quo ad compensandum quidpiam surripitur, damnosa in temporalibus. Siquidem hic debet in rebus suis tantum damni sustinere, quantum contrahentium alter rursus in propria sua causa judex censebit requiri ad compensationem; quia suo judicio plus dedit quam accepit. Existimo equidem quod illi ipsi qui propositionem 37. sive per memoriale Hispanicum, sive per editionem famosi speciminis conati fuerunt à condemnatione quam in urbe sollicitabant Lovanienses, eripere, existimo inquam quod illi nollent se subicere tribunali cui veluti iudices in propria causa, adversus se sederent famuli & ancillæ, conductores rerum suarum aut quicumque alii secum contrahentes.

§. 3.

Latius exponuntur incommoda compensationis occulta.

Alia insuper incommoda habet compensatio occulta: nam ille à quo per eam quidpiam surripitur, vel habet coram Deo obligationem, quam compensatione usus cum habere censeat, vel non habet illam: si non habet, injustè cogitur luere quod non debet: si habeat illam obligationem vel eam novit vel ignorat, & similiter vel noscet vel ignorabit

bit quod compensatio fit facta. Si obligationem noverit, sed nesciat eam esse factam (quod ordinariè contingit) manet ex ignorantia compensationis jam peractæ obligatus in conscientia ut tantumdem alteri persolvat aut restituat quantum ille per compensationem occultam abstulit, ad quod non teneretur si illi indicaretur quod compensatio re vera facta sit; & cum ut supponitur, compensatio facta sit, revera non tenetur nisi ob ignorantiam quam producit occultatio compensationis. Si autem ex adverso ignoret suam obligationem, sed nesciat factam esse compensationem, compensantem habebit eo loco quo alias furem: poteritque ob ignorantiam suæ obligationis, juxta dogmata Casuistarum, adversus illum quidquid Casuistæ tam parum Christianè concedunt adversum fures. Si verò is à quo ad compensandum quidpiam surripitur utrumque noverit, id est, suam obligationem & quod compensatio occultè facta sit, quomodo ille feret quod à se non fuerit petitus ut suam obligationem exsolveret potius quam fieret compensatio occulta: nam in primis morosi & difficiles solutores istud aegrè sustinebunt, quia solvere coguntur sua debita quorum solutionem procrastinare statuerant, quamque vel ideò difficilius ratam habebunt, quod modo quasi furtivo solutio se insciis fuerit procurata. Malè etiam habebit virum probum quod in compensatione occulta tamquam morosus & difficilis solutor imò tamquam homo injustus habeatur ac tractetur à compensante. Si denique is à quo occultè quidpiam titulo compensationis surripitur, & suam obligationem & compensationem jam peractam esse ignoret, ut alia occultæ compensationis incommoda omittam, nonne indecens erit, ut is qui ignorat se alteri quidpiam debere, tractetur eo modo ac si se debere sciret, & quasi solvere aut restituere injustè nollit?

§. 4.

Latiùs ostenditur quomodo doctrina Propositionis 36. & 37. si in praxim deducatur, Rem-publicam disidiis, rixis &urbationibus implebit.

Propositio 36. & 37. pro objecto non habent bona aterna, prout tot aliæ inter 65. nec vitam ipsam sicut quædam inter illas, sed solummodo bona quæ fortunæ vocantur, adeoque talia quæ ipsâ vitâ longè, & bonis æternis infinitum sunt inferiora, quare hæ Propositiones non sunt connumerandæ illis, quæ ex parte objecti sunt præ aliis magis absurdæ: nihilominus illæ tales sunt, ut si homines passim agerent, quod per illas veluti licitum traditur, necessum foret Pagos & Civitates, Provincias & Regna disidiis rixis &urbationibus impleri, præcipuè si compensatio occulta quemadmodum §. 2. dictum est, ad rerum quarumcumque conductores & ad contrahentes quovis genere contractus, viâ paritatis rationis procedat.

Infinitus siquidem ubique terrarum reperitur hominum numerus, qui si in propria causa Judices statuuntur, prorsus censent se saltem aliquâ ratione esse in necessitate gravi, præsertim ubi ex doctrina propositionis 36. didicerint tali suo judicio licitum sibi fieri surripere aliena. Hi ergo omnes reipsâ invadant & surripiant aliena autoritate sibi factâ per doctrinam Propositionis 36. His adijunge quotquot inter famulos & ancillas operam suam salario quod recipiunt judicant esse majorem: ergo & hi ab Heris suis juxta doctrinam Propositionis 37. non manifestè ut anteriores, sed occultè iterum reipsâ capiant aliena quoadusque judicaverint operas suas jam esse compensatas. Similiter faciant fundorum & rerum quarumcumque conductores, id est, & ipsi quoque tantumdem ab elocatori- bus clam ipso facto surripiant, quantum suo ipsorum judicio sufficit, ut conductionis pretium ultra non excedat rerum conductarum usum. Quibus omnibus accedant quotquot qualemcumque contractum inierunt, in quo ipsi iterum in propria causa judices constituti, plus à se datum quam acceptum judicent. Igitur etiam illi occultè ab alio cum quo con-

traxerunt tantum actu surripiant, quantum requiri censent ad compensandum excessum quo à se datum superare putant acceptum. Fingamus ergo pauperes illos, rerum quarumcumque conductores & contrahentes quosvis, hodierna die omnia illa juxta doctrinam Propositionis 36. & 37. ad praxim deducere, eritne hoc posito Regnum, Provincia, Civitas, aut pagus, imo alicujus notæ familia à surreptione apertâ vel à compensatione occulta, ita libera, ut non hinc vel illinc, aut potius utrimque damna sustineat? Deinde, quot illinc dissidia ac contentiones, quot rixæ & perturbationes? Denique quid ad hæc illi qui bona sua juxta doctrinam Propositionis 36. surripi coram vident? Quid alii qui juxta doctrinam Propositionis 37. res suas occultâ compensatione ablatas esse postea intelligent? quid inquam tum hos, tum illos facturos credimus, si ipsis liceat secundum alia Casuistarum dogmata superius recensita, rerum suarum surreptores, modo hæc sint notabilis ut vocant, momenti vel aureum unum valeant, invadere resistentes, vulnerare, mutilare, & occidere? Poteritne cum talium dogmatum praxi consistere pax, ac animorum unitas in Republica? An non potius dissidiis, rixis, perturbationibus & homicidiis omnia mox cernemus impleta?

Dijudicet nunc Lector à quibus Respublica nata sit turbari, an à Lovaniensibus, qui dogmata illa & alia pejora centuplò eliminare, an verò ab eorum Adversariis qui hæc & tot alia longè absurdiora proferre, defendere, & damnationi subducere studuerunt.

§. 5.

Non sequitur: Famulis in casu antedicto non licet occulta compensatio, ergo Heri non debent restituere. Contingit quoque, ut inter duos contrahentium, unus illicitè repetat, quod etiam alter illicitè retinet.

ETSI famulis & ancillis illicita sit antedicta occulta compensatio, non ideo consecrarium est, quod ipsis Heris liceat eum in modum cum famulis & ancillis pacisci super salario, quod operâ illorum reverâ est minus. Siquidem hujusmodi contractus injustus est, & insuper specialiter Deo ingratus, quia mercedem operariorum pro parte in effectu, ut aiunt, defraudat. Nec refert, quod famuli & ancillæ in ejusmodi contractum consentiant; quia non omninò voluntariè, sed secundum quid, ut vocant, involuntariè consentiunt; prout ex. gr. viator consentit in certam pecuniæ summam dandam Prædoni ne spoliaret, aut etiam occidat viatorem: hic enim malâ voluntate Prædonis eum spoliaturi vel occisuri, cogitur saltem indirectè, ut potius det summam pecuniæ, quam ista sustineat. Modo non omninò absumili coguntur famuli & ancillæ consentire in salarii justò minus: malunt enim, vel tantillum recipere pro suis operis, quam nulli eas locare, nihilque omninò ex ipsis lucrari, prout ab Herorum avaritiâ alias sibi eveniturum vident.

Ex his ulterius consecrarium est, quod Heri, in istis circumstantiis, teneantur famulis & ancillis tantundem restituere, quoadusque famulorum & famularum operæ sint, prout justitia exigit, compensatæ.

Porro si quæras, an ex ista obligatione, quam in Heris agnoscimus, sequatur quod famuli & ancillæ possint coram judice agere pro dicta restitutione, Respondemus inæqualitatem operarum & salarii quandoque posse esse: adeò magnam, ut etiam à judice possit peti compensatio: etsi non sequatur universaliter; famuli & famulæ in isto contractu passi sunt tantam injuriam, ut Heri teneantur ad compensationem, ergò possunt in judicio compensationem petere. Prout non sequitur: Joannes transegit cum Petro minante sibi molestam ac diuturnam litem eum in modum ut Petrus Joanni teneatur ad restitutionem, ergò Joannes tunc semper poterit in judicio petere istam restitutionem.

Sicuti

Sicuti clarè non sequitur : Rebelles injustè coëgerunt Principem ad iniquam pacem secum ineundam & ratione illius tenentur Principi ad restitutionem , ergò Princeps potest post pacem initam illos rursus invadere. Nam si hoc liceret , numquam posset cum Rebellibus firma pax iniri.

§. 6.

Vt injuriam non inferas alteri volenti , non sufficit quod sit voluntarius simpliciter & involuntarius secundum quid. Nec licet in iis quibus nos privamus in gratiam alterius per contractum onerosum, pretio aestimare utilitatem quam alter inde accipiet ob circumstantias quæ singulariter se tenent parte illius.

Uti Heris non licet pacisci cum famulis & ancillis de salario , quod moraliter loquendo sit minus operis illorum; ita nec licet vicissim famulis & ancillis aut operariis quibuscumque operas suas elocare exigendo salarium , moraliter loquendo , excedens ipsas operas ex. gr. dum Heri in extraordinaria necessitate sunt constituti. Nec refert quod Heri consentiant quia consentiunt involuntariè secundum quid. Quin demus , quod ob singularem aliquam industriam ipsius Heri , certæ operæ famulorum & ancillarum essent Hero extraordinariè utiles , ne tum quidem famuli & ancillæ licitè cogerent Herum ad dandum salarium moraliter excedens operas. Siquidem non licet nobis in iis quæ per contractum emptionis & venditionis aut alium onerosum alicui damus vel addicimus, æstimare valorem quem ista habent respectu illius cum quo contrahimus, sed solummodo valorem communem ; vel certè specialem quem habent respectu nostrum , quatenus nosmetipsos in alterius gratiam illis rebus privamus. Siquidem in contractibus onerosis id solummodo à nobis æstimandum est quod damus illi cum quo contrahimus : sed illi non damus singularem utilitatem quam habent res datæ ex speciali industria illius cui damus; ergo &c.

Ex quibus omnibus rursus confectarium est , quod rem injustè vendat , qui idèò vendit pluris quam valeat , quia singulariter utilis est emptori , sive ob ejus indigentiam sive ob quasvis alias circumstantias singulariter se tenentes ex parte emptoris. Sequitur etiam quod injustè agat , qui summam pecuniæ extorquet ab aliquo ne illum accuset de crimine quod verè commisit. Nam istud jus occusandi nihil valet accusatori , cum potius ipsi sit onus , nec valet juxtà communem æstimationem , quia non magis potest aliis accusatoris esse utile , quàm huic : quod autem accusando sit utile , ut illo se privet accusator , provenit ex specialibus circumstantiis tenentibus se ex parte accusandi.

Ex iis , quæ toto hoc Paragrapho dicta sunt pater quàm periculosum sit illud hominibus passim cum originali peccato innatum , *carè vendere , vili emere* : quod gentile potius est , quàm Christianum , quia potius est secundum cupiditatem quæ quærit quæ sua sunt , quàm secundum charitatem , quæ non quærit quæ sua sunt. Periculosum etiam est , quia qui pro scopo habent *carè vendere , & vili emere* suo pondere eò inclinantur ut rem emanent minoris quàm valeat , & similiter ut pluris vendant quàm valeat : quod utrumque injustum est , adeoque non Christianum , quin potius contrà Christum (prout nimirum impuditiæ & calumniæ sunt contrà Christum) nam *castitas & veritas & justitia Christus est* Augustinus serm. 250. de tempore : Non prout illa sunt in hominibus ; sed sicut sunt in fonte incorruptibilis & immutabilis sapientiæ. Juxtà illud Augustini de Catechiz. Rud. *Amandus est (Deus) non sicut aliquid quod videtur oculis ; sed sicut amatur sapientia , & veritas , & sanctitas & justitia , non quemadmodum sunt illa in hominibus , sed quemadmodum sunt in fonte incorruptibilis & immutabilis sapientiæ.* Quare in locum dicti principii gentilis potius , quàm Christiani , substituendum est hoc : *justè emere , justè vendere* : quod reverà Christianum est & non gentile ; si tamen intelligatur *justè* quatenus conforme est æternæ justitiæ : nam *Dominus justitia est* S. Aug. serm. 17. de verbis Apostoli cap. 3. Item : *Est planè Summus Deus vera justitia.* Idem Epist. 122.